

III.

(Berekesztés.)

Fenn akad a' Szemle azon is, hogy a' „Gyász-vitézek“ megbírálása másodszori előadásra hagyatott: mit csak azért említünk itt, hogy elmondhassuk, miképen mi több okokból szívesen elhalasztjuk az új darabokról szólást; különösen mert a' némi kíváncsiság és különmemű várakozással elfogó első előadás ritkán engedi a' nézőt teljes hidegséggel és függetlenséggel itélni; 's mert nálunk gyakran felette nehéz a' darab' szövedékét egyszerre átpillantani: a' nehezen érthetőség lévén — fájdalom — a' magyar színi declamatio' egyik legközönségesebb hibája; de végre, annyira örülünk minden olly eredeti darabnak, melly legalább egyes dicsérendő oldalakkal bír, hogy félünk a' legigazságosb észrevételek által is, mielőtt a' mű magának saját erejével bizonyos véleményt küzdött ki, szerencséjére, eleinte mindjárt, tán nem kedvezőleg hatni: — kivéven természet szerint olly darabokat, melyekről első adatra is elég világos képet formálhatánk magunknak, 's vagy kevesebb kifogást engednek, mint hogy a' rólok költ vélemény veszélyeztethessék, péld. Szerelem és champagne, vagy mellynek híréen nincs mit rontani, mint péld. Tündér Ilonáén. 'S im ez az a' *szeretettlenség*, mellyet az Athenaeum' ját. kronikája gyakorol.

Egy más vád! „a' ját. kr. e' héten *) szelidebb 's méltányosabb kezd lenni mind a' színészekre, mind a' darabokra nézve, melly utóbbiakból azonban ki kell venni Munkácsy' Tündér Ilonáját, melly minden kimélet 's méltányság nélkül bíraltatik., Az állítás' első része nem kíván czáfolatot, valamint a' pajtás' parodiájának védelme sem, mert e' parodiáról a' publicum 's minden bírálatok **) rég kimondák halálos ítéletöket; csak azt kérdezhetni a' szemléstől: abszolút eszme-e a' criticában kimélet és méltányság? 's nem lehet-e ugyan azon ítélet kimélő és szelid itt, melly ott igazságtalan 's méltánytalan volna? de végre *honnan ismeri a' szemlész T. Ilonát, hogy bírálatát méltánytalanának mondhassa? ***)*

De alig van fogása Csátónak, melly világosan bizonyítaná nemtelen szándékait, mint a' következő: „A' j. krónika ez utóbbi két hétben mindinkább öszveszorul, 's hogy ez tovább is így leend, értjük a' 45. számból, hol ez mondtik: észrevételeink különben is nem jelen sze-

*) 69. sz. de dato aug. 27.

**) Ide nem értve a' bécsi német recensiót, melly mint-hogy minden magyar bírálatokkal, mellyekért a' közlő lapok kezeskednek, homlok egyenest ellenkezik, semmit sem nyom, 's világosan csak azért íratott, talán maga Ca. által, hogy legyen Csátónak mire hivatkozni, midőn minden — még a' Természeti belki recensens daczára' is, ki akarja T. Ilonát segíteni a' sárból.

**) Kiadva még akkor nem volt.

repeiket csupán, hanem rögzött hibáikat, mely-
 lyek csaknem minden előadásaikon elterjednek,
 fogják érinteni. — Ha ezen összeszorulást
 's rövidséget Bajza úrnak a' színház' igazgató-
 ságáról lemondása, mellyel egy időben esik,
 okozza, akkor mi e' bánásmódban nem sok ha-
 zafiságot 's egyszerűtetet, vagyis, egyenesen
 szólván, valóságos hazafiság- 's egyszerűtet-hi-
 ányt veszünk észre" *). Ezek szerint tehát 1) ösz-
 szeszorul a' ját. krónika május' második felében:
 mi egyenesen kimondva, koholmány. A' krónika
 akkor is, úgy mint az előtt 's az után, némelly
 előadásokról, mellyekről nem volt mit mondani,
 nem szólott, 's mellyekről volt, hol röviden, hol
 bőven szólott; 's ha közben elmaradott is — vaj-
 jon először történt-e az? De 2) a' fenn kiírt hely
 készakarva elcsavartatik. A' krónika azt mondja
 a' Bujdosó Amor' előadásáról szólóban: „a' mi ki-
 fogásunk egyik másik szerepvivő ellen volna, azt
 akkorra hagyjuk, midőn kevesb okunk lesz az e-
 gész előadással megelégedni, észrevételeink kü-
 lönben is stb“ Tesz-e ez egyebet, mint: volná-
 nak apró megjegyzéseink, de az előadás egészben
 ma olly volt, hogy azokat nem most, hanem más-
 kor akarjuk elmondani, midőn az előadás kevesb-
 bé jó lesz 's akkor észrevételeink (mint már több-
 ször) nem csak a' szóban forgó darabbeli szere-
 peket, hanem még azon felül, a' játszó' általá-
 nos, rögzött hibáikat is fogják érinteni: — tehát
 még több ígértetik, mint a' mit épen egy vagy
 más előadás' ismertetése magában kívánna. Ki
 lelheti fel e' sorokban a' Cs. által beléjük tett ér-
 telmet, hogy t. i. *ezentúl a' krónika össze fog*
szorúlni? Nem lehetne-e ama' szavakból még in-
 kább az ellenkezőt kihozni? ha t. i. illy általános
 észrevételek egyébkor is nem tétettek volna már?
 De ő, sehogy sem bizonyíthatván Bajzára haza-
 fiság- 's egyszerűtet-hiányt, mint még is köteles-
 ségéhez képest kellene, *félre magyarázza a'*
legvilágosb szavakat, hogy azt mondhasa: ime
 most, hogy B. lélepett az igazgatóságról, az Ath.
 kevesebb figyelemmel lesz a' m. színre: a' mi
 hazafiságtalanság, egyszerűtet-hiány. Bajza kö-
 szöni a' koholmányt: mert épen az, hogy *koholni*
 kellett ellene vádat, mutatja, hogy való ok vá-
 dolhatására nem volt, különben Cs. bezzeg nem
 szorúlt volna illy roszúl elfedett cselfogásra. —
 'S minthogy a' ját. krónika csakugyan az maradt
 azon túl is, a' mi volt: nehogy a' jóslat megha-
 zudtolva legyen, később ismét kikap Cs. a' con-
 textusból egy helyet, melly bizonyos Schodel-féle
 mozgások' alkalmával mondatott; 's melly szerint
 az Athenaeum, nem gondolván ezek 's azok' bé-
 kétlenségeikkel, valamint eddig, ugy ezentúl is
 előadandja észrevételeit stb. **), *mit Cs. arra*
magyaráz, mint ha mi talán az Ő észrevételére

*) 49. sz. 3. l.

**) L. Ath. 1839. I. 50. sz. 800. szelet. és Hírn.
 55. sz. 3. l.

tennénk valami új ígéretet — sőt utóbb *) nyilván ki is írja ezt: „a' j. kr. hála e' szemlének! elég részletes és bő.“ Kit Cs. caractere érdekel: kérjük, hasonlítsa össze az említett helyeket: bélyegzőbekeret, 's nem csak az igazságszeretettel, de minden becsületérzést annyira félretéveket nehezen találhat. 'S ki ilyeneken hagyja aztán magát kaphatni, az akarja hogy neki higyenek?

'S im ezekből áll, miket a' Szemle krónikánk ellen felhordani tudott. Te légy benne bíró, tisztelt olvasó. — Jó Figyelmezőnk. Ebben a' bírálatok nagyobb részt tetszenek Csátónak, szerinte azok majd jelesek, majd érdekesek, velőssek, talpraesettek, méltányosak; néha illy helybenhagyó melléknév nélkül hordja fel: talán, mert restelte a' nagyon gyakori dicsérgetést, gáncsolásra pedig lelke' jobb részének koronkénti ébrenlétékor, tán nem lelt elégséges okot; néha hallgatva mellőz el tán figyelmet érdemlett czikkelyeket is: gáncsosal pedig mind e' napig csak három bírálatot illete: 1. Péczely m. historiáját, azt fellengzőnek, mód felett dicsérőnek találván; 2. Kovács Pál' Thaliájaét, mellyet eleinte részrehajlással vádol, majd pedig, a' nélkül hogy maga is észre venné ön állítását, megsemmisítvén, azt mondja, hogy rec. magának ellenmond, 's így, mit egy kézzel ad, mással ismét visszavonja (szép részrehajlás!) **); 3. a' Vas-vármegyei földabrosz' megrovását bunkós modorban irotnak mondja ***). Mi

*) 59. sz. 3. l.

) L. Figy. 640 — 1. szel. *) Így ír erről Cs.: „E' bírálat egy újabb és kézzel fogható bizonyítványa annak, mit én ezen urak' a' Kr. Lapokban kezdett 's a' Figyelmezőben folytatott bírálatainak bunkós modoráról, kiméletlenségéről 's méltánytalanságáról annyiszor rebesgetek. Itéljen a' publicum. Gróf Karacsay alvezredes (még él, úgy hiszem) 1835ben lerajzolja Vas vármegye' földképét; t. Hegedüs Sándor (szinte él még, úgy hiszem) Vas vármegyei tiszti földmérő, megigazítja azt, 's kiadja Bécsben 1836ban. Sok hiba csúszik a' helységek' (tudtuk, hogy Vas vármegyének igen sok helységei vannak) magyar neveinek leírásába, péld. stb. Ez jó †) Veszi most ezen földképet a' Figyelmező recensense (47.) kezébe, és, semmit sem szólva a' mű' egyéb technikai 's geographiai becséről, fontosságáról, vagy hiányairól, egyedül a' nevek' hiányos leírásán akad meg, 's vajjon milly tisztességes, milly kiméletes, a' fáradozott nemes gróf és tiszti földmérő úr iránt milly méltányos szavakkal és kifejezésekkel bugyogja ki e' gáncsát? „Magyarban — úgy mond — magyar nevek' illy elcsufitása lehetetlen hogy bosszút ne gerjesszen. Igaz, a' földkép Bécsben metszetett; de a' rectificans fő mérnöknek minden esetre kötelességében állott a' m. helységek' neveit tisztán, hibátlanul a' művész elébe terjeszteni, ki azokat bizonyosan csak úgy vésendette, mikép bevési a' köllőleg elébe adott francia, angol, dán, vagy akár chinai 's monomotapai neveket. Mint-hogy tehát ez, a' tömérdek hibákból következtetve, nem történt — mi pedig, ha egyebet nem akarunk is említeni, e' megyének hajdan Kenedicstől készített földképéből is nagy részint könnyen megtörténhetett volna —: úgy hiszem, a' kiadó rágalom nélkül a' megyéje 's tulajdon neve iránti tiszteletértő hanyagság' 's feddésre méltó

az „állítások, vélemények, felvilágosítások” czikkelyt illeti, arról csak háromszor emlékezik, Csaplovics' paradoxona, az Andalúzia név', 's az

mulasztás' bűnében marasztaltatik; mert egy tősz gyökeres magyar nemes jobban szerethetné megyéje', mellyben olly régen hivatalkodik, 's ősi becsületes neve' méltóságát, hogy sem ezt pusztá figuránsnak olly mű' czíműre engedje biggyesztelni, 's bitangoltatni, melly honfiai előtt bizonyos megrovást vonand fejére.“ — Kérdem: nem bunkós modor, nem kiméletlenség, nem méltánytalanság ez? Kérdem: így illik egy nemes grófról, ki több ideig állomásozván Vas vármegyében, e' munkát kétségkívül a' legszebb hazafiságból 's műszeretéből kezdette, szólni? Így-e egy tisztí földmérőről, kinek e' munka körül több mint csak betűírási fáradoimai 's érdemei voltak, hallgatni?

FELELET: Itt a' nemes grófról egy betűnyi gáncs sincs; 's ha lett volna is, nem az volna a' kérdés: 1. gróf-e? 2. él-e? 3. állomásozott-e Vas-vármegyében? 4. hazafiságból kezdte-e munkáját? — hanem: érdemlett-e a' gáncs? — Szinte így itt nem az a' kérdés: a' kiadó tisztí földmérő-e, vagy nem? hanem övék-e a' kimutatott hibák, vagy nem? Mióta lettek Cs. előtt polgári hivatal, méltóság és élet (!!!) a' tudományok' országában védpaizs a' critica ellen? Ezt nagyon szeretnénk tudni. De Csató, most már minden fűszál után kapkodva, azt hiszi: minden gróf, minden tisztí földmérő, sőt minden élő pártjára kelend, ha mellettök illy érzékeny tirádákkal vitézkedik. — 'S hol a' bunkó? „tisztelet-sértő hanyagság” 's „feddésre méltó mulasztás' bűne.“ Jó, a' Figyelmező elfogadja annak; de hol lelünk majd nevet a' Csató által adatni szokott encomiumoknak? Hiszen húsz sorral alább ő ellenünk így kezd egy §-ot: „Újabb perfidia“ *Perfidia*? Már ez, uram, több — de hagyjuk most! majd, ha időnk lesz, és érdemesnek tartjuk, előveszszük egykor a' Szemlét, 's catalogusát adjuk a' Cs. urbanitásainak; 's akkor beszéljen ő aztán a' Figy.' bunkóiról.

De im, e' perczen veszszük Századunk' 79-d. számát, 's csak olvassuk, csak olvassuk, egyszerre ezt olvassuk Szekrényesy' Grusz' jogcompendiumáról a' 641. hasábon: „Igen szerencsétlen gondolat és cselekedet volt Grusz' nyomorúlt compendiumának m. fordítása Szekrényesytől. A' fordító nem csak nem pótolta Grusz' tetemes hiányait, hanem hibás, sokszor nevetséges fordítása által azokat felette szaporította is. Úgy látszik, hogy Sz. úr magyarosított német, a' magyarosodás által a' latin nyelvet is nagy részint elfelejtette, mert néha olly rosszul fordítja a' latin textust, mint ha csak grammatista vagy syntaxista volna. stb.“ Kérjük már most: így illik egy hités ügyvédről szólni, ki több ideig, felsőbb helyben hagyással törvényt tanított a' kir. egyetemnél? 's ki e' munkát e' nobili officio, a' legszebb hazafiságból és tudomány szeretetéből írta? Így-e egy halottról, mert hiszen de mortuis nil nisi bene! Így-e egy más törzsökös magyar és hités ügyvéd; sőt királyi városi tanácsnokról, ki a' fordítás körül csakugyan több mint betűírási fáradoalmakat tett? — Ej ej Cs. úr és előljárója! ha már egy kézre dolgoznak, legyenek consequensek! — Nézzék meg Kegyetek, miképpen szólt a' bunkós Figyelmező ugyanazon munkáról, t. i. a' Szekrényesy-Gruszéről: van-e ott nyomorúlt, és magyarosított német, és magyarosodás által latin nyelv' feledése, és grammatista, és syntaxista? Pedig a' Figyelmező ezt több joggal teheté, miután számos példákkal bebizonyítá állítását, holott a' Századunk ezt nem

academia' dolgában irottakról, 's mind a' három-szor kedvezőleg. A' „*Liter. mozgalmak*“ról, végre, ritkán szól, 's azokat vagy kivonja, vagy helybenhagyó szóval illeti, csak az évnegyedes Szemle ellen kelve ki, mellyről mar felebb szoltunk *)

Felvévén már most e' specialis adatokat, mi-csoda általános ítéletet fog az olvasó várni a' Figyelmező' criticájának irányáról, szelleméről? Azt-e hogy *részrehajló*? *Bizonyosan nem*, különben az a' Csató, ki midőn Lemouton' népi könyvtára' birálatát helyeselli **), a' bírálót magát mégis legott részrehajlónak szidja, bizonyosan kapott volna minden alkalmon, illy részrehajlást kiemelhetni; 's mégis csak *egyszer* kapott, t. i. a' Thalia' recensioja' alkalmával — milly szerencsével, láttuk minap ***). Avvagy azt fogja-e az olvasó várni, hogy Cs. a' Figyelmező' hangját tartja *illetlennek*? *Bizonyosan nem*, különben az a' Csató, ki ama' földkép' recensioját bunkósnak, 's tudj' isten minek találta, nem fogott volna késni, illy hangot meg-róni, valahányszor némi bár látszatos joggal lehetett. De ő nem tette, 's mégis, mi Csató' panasza criticali intézetünk ellen? Az, hogy mi — *incredibile dictu* — a' *legpártosabb, legkiméletlenebb, legméltánytalanabb criticali vesszőt suhogtatjuk egyéb élő költőink szaktudósink felett, anathemat kiáltva mindenre, ki velünk nincs, ki bennünket nem imád (!), ki pártunkhoz nem szegődik stb.* ****) A' vád már azért sem kíván czáfolatot, mert nem alapszik azon praemissákon, mellyeket épen most vezettünk a' legnagyobb hűséggel olvasóink elébe. Ne is higye senki, hogy Cs. ez utóbbi helye talán a' „Zajgások“ czikkelyét érdekli, melly, azon felül hogy erővel kizsa-

tevé, hanem pusztán állít, bizonyítás nélkül! — 'S im ezek szolgáljanak a' Figy. modorja' ismertetésére a' Századunk áttellenében.

Egy panasza lehetne csak Hegedüs úrnak, a' földképéről szóló cikkely ellen: az, hogy egy oldalu, hogy csak egy tekintet veszen fel benne. Lehet: hogy ref. magát nem tartotta a' tob-bire cömpetensnek, 's akkor helyesen cselekedett, hogy egyébről nem szólt; de nem volt-e mind a' mellett is hasznos dolog, hogy, a' mihez értett, az iránt előadta észrevételeit? Bizonyosan, 's annyiival inkább, minthogy földképen a' nevek' hibátlansága legelső megkivántatóság, annyi tete-mes névbeli hibákkal elfertezett földkép, *publicumra* nézve használhatlan, és csak egy új átdolgozónak szolgálhat segedelmül, ha egyéb tekin-tetekben csakugyan hibátlan. Végre abroszaink rendszerint olly gondatlanul készülnek épen a' nevek' tekintetében, hogy e' gondatlanságot a' legelső alkalommal meg-róni, nem csak hasznos, nem csak szükséges volt, hanem kötelesség is. Lám maga Cs. Brassaival többi idegen nevek közt Mexico' helytelen írásaért is miképen bánt? Kimél-ve-e, méltányosan-e? Pedig Brassai' jó szándéká-ról, könnyíteni akarásáról stb csak nem kételked-hetni: 's mi magyarok türjük, hazánk' helységek-nek becsületes régi neveit bitangoltatni, elficza-mítatni?

*! L. Figy. 38-d. számához I. és II-d. rend. toldalék.

) Hírnök, 27. sz. 4. l. *) Figy. 640—1. szel.

****) Hírnök, 71. sz. 4. l.

rott visszatorlás, ha néha éles, ha kiméletlen is, de bizonyosan nem illetlen, nem igazságtalan sehol. — Nem, ő már a' Szemle' 2-d. számában így szól Péczelyhez, a' magyarok' történeteik' kedvező bírálatá' alkalmával: „*De hiszen, ne örüljön korán a' szerző; ama' másik (a' Figy. 6. számában ígért) bírálat minden kétség kívül a' Figyelmező szellemében lesz írva*“^{*)}. Micsoda szellem ez a' Figyelmező' szelleme, melyet specialitásaiban a' Szemle soha sem rovott meg? Vagy azzal gondol itt Cs. kibúhatni, hogy majd a' régi, a' Szemle-előtti Figyelmezőre fogja e' szellemet, 's a' bunkós 's tudj' isten milyen modort? De hiszen ha az olyan *rott* volna is, a' Szemle óta pedig többé *nem az*, vajjon a' megjavult, megtért bűnösöket nem kell vala-e Csatonak inkább szeretettel teli karjaiba fogadni?!

— 'S mind ezekből látták olvasóink a' szemlész' logicáját, lelkismeretességét, szándékait, 's úgy hiszszük, megteltek vele. Különben feljegyeznők még, mikép szól ő, ki nekünk bunkós modort, kiméletlenséget stb. tulajdonít, másokról: mint teszi a' közhasznú dolgokban fáradozó D. Balogh Józsefet, a' hol csak lehet, nevetségessé; milly öntelt, lenéző hangon szól mindennel, kivel egyet nem ért — avvagy azok a' hegyke megszólítások, az a' kedves Fogarasi úr! és drága Vachott úr! azok az ah és oh-ok, 's a' picant clausulák és elmés hahoták: milyen modor ezek? Nem, mint ha ilyeneknek soha helyök nem lehetne, de mellyek, ha éretlenségek nem akarnak lenni, kell hogy személy és tárgy szerint helyökön legyenek. Hát még az effélék — hogy a' vastagábo! is lássanak olvasóink valamit — mint mikor Kazinczy Gábort „szemtelennek“ szidja^{***)}; vagy Kovács Pált^{**)}, ki még literaturánk' sovány szakában is annyi éldelhető dolgozatokkal tartotta a' publicumot, így bírálja: „*Egy tized rész elméség, egy tized rész fürgeség, 's egy tized rész népiség, a' többi hét tized víz, víz, víz, még pedig nem is tiszta, hanem igen kevert víz, 's nem is mindig friss, hanem néha az émelyedésig lúgymeleg víz, milyen péld. Mikó dala mellynél üresebb ürességet és fanyarabb fanyarságot én még nem olvastam*“ stb. 'S im, ez aztán a' csatói kimélet, méltányság és szerénység, és pedig általellenében a' Figy. kiméletlenségének, méltánytalanságának, a' Schedel' megrovott önteltségének! — 's még azon felül a' csatói *ítéletnek*; ki pedig nem hiszi, hogy ez Csatonak *ítélet*, nézze meg a' 61. számot: ott megiratott eltörölhetlen betűkkel, hogy az: *ítélet*. De hiszen olvasóink már látták Csatói ítéleteit, azokat az autocratai enunciatumokat, mik — csak m-lesleg legyen mondva — *neki* világért sem önteltség, világért sem suffisance! Hanem csak egy van még hátra, mit nem láttak: t. i. azt a' modorját, mellyet mi itt *nagyszerűnek* nevezünk. Avvagy vettetek-e észre, milly hangyai gonddal tapogatozik az universalis criticus az — — az — — előtte ismeretlen *ne-*

*) Hirn. 15. sz. 4. l. **) Hirn. 25. sz.

***) Névszerint annak „Három feltétel című játékából adott töredéket. 61. sz. 4. l.

vek körül? Ő, ki maga is írt már név nélkül, most bosszankodik, hogy más is teszi ezt*), 's neki nincs országosabb gondja mint tudni — talán MIT írtak? oh nem, ez nem fő, hanem — KI írta ezt vagy azt. Természetesen, mert, mikor ő nem tudja azt a' KI-t, azt sem tudja hogy MIT mondjon, 's ez nagy baj. Úgy van! Cs. maga is legközelebb a' Szemle' első számait név nélkül írta: hihetőleg még szégyelte magát akkor, — ő legalább annak kész tulajdonítani, ha ki nem nevezi meg magát**), csak hogy nem a' Társalkodó az a' lap, mellybe írni szégyen. — Most pedig oda szeretne hatni, hogy kiki írja ki becsületes nevét, hogy ő aztán annál több biztossággal oszthassa hagyma- vagy borostyánkósszorúit. Kérdi tehát Újvárosi Aurélt, miért rejtezik álnév alá***)? megjegyzi Lugossynál: „nem tudjuk, kiesoda“!****), a' Figyelmező' 28-dik száma pedig igen nevetéses humorban találván őt, olvasóit kérdezi, vajjon nem nevetnek-e, midőn illy „neveket“ találnak aláírásul: 60, 104? *****). Az olvasók, kik e' szokást másunnan is ösmerik, nehezen nevettek rajta; de annál gyakrabban nevetnek, úgy hiszszük, a' Szemle' olvasása közben, 's nem egy száraz számon, hanem olly vízzé lett találgatásokon, millyenek a' Csatóéi gyakran, péld. mikor egy Vas. Újságbeli recensiót, melly alatt V. A. állott, Vallas Antalnak tulajdonít: mire ez, protestatiót, az igazi rec., reclamatiót bocsátott ki: a' csepp ítélettel bíró olvasó pedig felkiálta: Íme a' nagy ítélő! milly éles felfogója a' belső jegyeknek! Hasonló mulatságot csinált ő pesti olvasóinak april. 23-d. is, ezt irván: *A' Társalkodóban „egy két szót“ találunk a' magyar „dramai literaturáról“, olly józanúl, olly ékes-szólással, 's olly szép tanultsággal elmondva, mint ha a' cikkely egy igen ismeretes fiatal gróf és literator' tollából került volna* *****). Találva! édes Cs. úr, a' cikkelyt Kossuth Lajos írta. Mulattasson bennünket gyakrabban éles ítélete' 's furfangos találeckonysága' illy remekeivel! Úgy is abban a' nemében a' criticának legszerencsésebb ön, mellyet az avatatlanok *baklövésnek* neveznek. Avvagy nem capitalis mulatság-e illyeket olvasni, péld.: „Pillantások időnk' három fő literaturájára. Ezen .. cikkely, mint hiszszük, D. Balogh Pál' tollából származik, ki egyike a' legroppantabb olvasottságú 's legönállóbb ítéletű íróinknak” *****). Be bizonytalan Cs. üdvözlése, ha *hite* illy gyarló lábon áll! Hisz' ama' cikkelyt Vajda Péter fordította az Allg. Zeitungból! de mennyivel gyarlóbb még Cs.' ítélete D. Baloghról, ha a' róla mondott encomiumok talán épen az Allg. Zeitung' cikkelyén találnának alapulni! Csak hogy az univ. criticusnak 's Tudománytár' volt szerkesztőjének legalább *illendő* volna a' Tudománytárt magából ösmerni, nem csak a' Figyelmezőből. — Más helytt, az árvízi tárgy körül, felsohajt Cs.: „Vajha György úr .. a' most teen-

*) 33. sz. **) H. 33. sz. 4. l. ***) Hírn. 31. sz. 3. l. ****) 51. 4. l. *****) 59. sz. 3. l. *****) 33. sz. 4. l. *****) Hírn. 19. sz. 3. l.

dőknek .. *műtudományi vizsgálatára fordíthatná hazafiúi figyelmét!* *)). Jó isten, hiszen Győrry ép' ezen most teendőkről írt már 1832-ben, *egy egész könyvet!* csak hogy aztán olvassunk is, kedves Cs. úr, ne pedig csak hírlapokat, 's azon túl semmit se. Akkor bizonyosan nem beszélt volna *Murhard Staatslexiconáról* sem, mely soha nem is létezett; 's nem lett volna szüksége illy nevetséges módon védeni magát: „*Igen illett Brassai úrnak, ki nekem annyi fontos kérdésre tartozik felelettel, azon akadni fel, hogy én egyszer „Murhard Staatslexikonát“ írtam e' helyett: „Murhard czikkelye Rotteck Staatslexiconában“.* Ezt 'a' derék úr' teendő characteristájához **FELJEGYZEM MAGAMNAK** **). Illett, nem illett, csak a' figyelmes olvasó ne jegyezze fel magának Csató' characteristicájához ezt az általa lött bakot, melyet a' fűrge kis lövész természetesen szeretne világ' végeig a' sűrűbe eltemetve látni. Avvagy nem neveltetek-e, mikor a' H. és Külf. Tudósítások' szerkesztőségéről azt mondja, hogy „szoknya mögé rejtezik“ ***), azaz Kulcsár Istvánné mögé (melly urbanus és nem bunkós modor!), pedig nézze meg a' máj. 30-ki H. 's Külf. Tud.' számát akárki, 's ott áll Kulcsár Anna után szép fekete betűkkel: Szerkeszti Apostol J. — 'S tehet-e arról Apostol úr, ha Cs. szemei elébb szoknyába akadván, káprázni kezdtek, 's ő azontúl nem látott semmit? Lám, szoknya és kupa! Melly nemes tárgyai Cs.' figyelmének. — De ha Cs. egyfelül mulatságos író, bizonyossá tehetjük olvasóinkat, hogy más felül tudós is — tudós *καὶ ἔσοχον*, ki azt is tudja, mit senki más: „*Feltévé, hogy a' három évvel ezelőtt felterjesztett academiai statuta reformata .. ő felsége' kegyes jóváhagyását megnyerendik* ****). Mennyiben mi a' dologról értesítve vagyunk, bizonyossá tehetjük az olvasót, hogy noha Cs. academiai írnok volt, állítása hitelt nem érdemel; legalább elnök, igazgatóság és titoknok illy jóváhagyás végett felterjesztett reformata statutákról nem tudnak semmit. — 'S itt, ad vocem: academia, felhozhatnánk még Csátónak ezen intézeten *en passant* ejtett némi bolhacsipéseit — de minthogy ezek nem egyebek mint bolhacsipések, 's az olvasó e' hosszas czikkelyünkben már most ismeri a' hőst, berekesztjük sorainkat, azon bélyegző vonás' feljegyzésével, mi szerint ő — ki mint az 1835-ki Tudománytár' szerkesztője elkéséseivel olly károsan hatott e' folyóiratra, nem pirúl a' H.' 19. számában azt írni: „az utolsó két szerkesztő' fellépésekor a' titoknoki jelentés még a' *napokat* is kitűzte, melyeken a' kötetek évnegyedenként „mulhatatlanul“ meg fognak jelenni, *mit akkor minden okos ember nevetett.*“ Az okos emberek nem nevettek, a' szerkesztők pedig megfelelnek kötelességöknek.

Kd Csató úr, megkezdte védelmét is; így hát még találkozunk; isten vele, a' viszonzlátásig!

A szerkesztők.

*) H. 29.sz. 4. l. **) H. 53. sz. ***) Lásd Hírn. 47. sz. 3. l. ****) H. 39. sz. 4. l.